Beschrijving van Waldeck Pyrmontlaan 20 (appartementencomplex Parkwijk)
Datum beschrijving: 29 oktober 2024
Auteur: Coert Peter Krabbe
Bezoekdatum: 27 januari 2024

Architect: F.A. Warners
Ontwerpjaar: 1922
Bouwjaar: 1923-1924

Opmerking
Deze beschrijving is door Monumenten en Archeologie (MenA) opgesteld op verzoek van Stadsdeel Zuid. Dit naar aanleiding van een aanvraag door de Stichting het Cuypersgenootschap van 6 november 2023 tot aanwijzing van het complex als gemeentelijk monument. In januari 2024 zijn de gemeenschappelijke ruimten en een drietal appartementen bezocht (nr. 4, rechtsvoor op de eerste verdieping, nr. 11, rechtsachter op de derde verdieping en nr. 14 linksvoor op de vierde verdieping). Al eerder, in 2008, zijn door MenA de woningen nr. 14 en nr. 17 bekeken en gefotografeerd. De aanleiding voor laatstgenoemd bezoek is niet bekend. In totaal zijn vier van de zestien woningen bezocht.

Stedenbouwkundige context
Het etagehuis Parkwijk staat in het Willemspark, een ruim opgezet villapark dat in 1877 is ontworpen door L.P. Zocher. Het villapark gaat naadloos over in het zuidwestelijke deel van het Vondelpark, de groene stedelijke long die in etappes tot stand is gekomen, naar ontwerp van J.D. Zocher en zijn zoon, de zojuist genoemde L.P. Zocher. Voor het villapark ontwierp Zocher junior een plan met groen in overvloed en slingerende straten rondom twee vijverpartijen. In de buurt verrezen veel villa's, dubbele villa's en driedubbele villa's, afgewisseld met straten met aaneengesloten bebouwing. Het massieve etagehuis Parkwijk wijkt wat typologie betreft af van dit bebouwingspatroon. Qua materiaalgebruik voegt het zich echter in het geheel.

Gebouwtype en bouwgeschiedenis in hoofdlijnen
Vrijstaand appartementencomplex op een rechthoekig grondplan, bestaande uit een begane grond en vier verdiepingen onder een plat dak. (Op de bestektekeningen worden de bouwlagen overigens aangeduid als kelder, bel-etage en drie verdiepingen.) Het gebouw bevat zestien woningen (vier per bouwlaag) en een conciërgewoning, gegroepeerd rondom een gemeenschappelijk trappenhuis en een op iedere verdieping terugkerende gemeenschappelijke hal. Hal en trappenhuis worden geflankeerd door twee lichthoven. De opzet van het geheel is vierzijdig symmetrisch: de plattegrond is zowel links en rechts als voor en achter gespiegeld.
De appartementen zijn ruim opgezet, variërend van zeven tot tien kamers. De woningen zijn gelijkvloers, op vier uitzonderingen na – deze beslaan de begane grond en eerste verdieping en hebben een interne trap. De begane grond bevat verder bergingen, een rijwielstalling, een garage voor auto's en de conciërgewoning.
Per verdieping worden de woningen ontsloten via een centrale hal op iedere verdieping. Kenmerkend voor de woningplattegrond is de gang in de lengterichting, evenwijdig aan de straat. Dankzij de plaatsing van deze gang aan een lichthof ontvangt deze verkeersruimte natuurlijk licht. De gang ontsluit de ontvangst- en slaapkamers alsook keuken, toilet en badkamer. De grootste vertrekken zijn de eetkamer en de salon, onderling verbonden door een suitedoorgang. Ter hoogte van deze kamers en suite verbreedt de gang zich – Warners duidt dit gedeelte op zijn plattegrond aan als 'hall'. De slaapvertrekken

zijn het verst van de entree gesitueerd. Een noodtrappenhuis bevindt zich aan beide korte zijden van het gebouw, bereikbaar via een doorgang/luik in een van de slaapkamers. Beide trappenhuizen zijn in een erkerachtige uitbouw aan de zijgevels ondergebracht.

Het appartementencomplex werd in 1923 gebouwd naar ontwerp van architect F.A. (Philip) Warners (1888-1952) in opdracht van de Amsterdamse Maatschappij tot Exploitatie van Etagewoningen. Uit de bouwtijd stammen het exterieur, de hoofdopzet (plattegrond), de rijke interieurafwerking van de gemeenschappelijke hallen en het trappenhuis alsook een aantal interieuronderdelen en -afwerkingen in de bezochte interieurs.
In de loop van de twintigste en eenentwintigste eeuw zijn – op eigen initiatief van huurders – in een aantal woningen wijzigingen aangebracht. Meestal ging het om de vernieuwing van de badkamer en/of keuken. In een enkel geval is de keuken samengevoegd met de eetkamer en is de suitedoorgang tussen eetkamer en salon verwijderd. Niettemin is – naar verluidt – in de meeste woningen de oorspronkelijke indeling geheel of grotendeels bewaard gebleven.

Architectonische verschijningsvorm
Exterieur
Alle gevels van het strak vormgegeven gebouw zijn zichtbaar vanaf de openbare weg. Het exterieur is opgetrokken in gele baksteen op een rood bakstenen plint. Aan de voorzijde is de plint nog meer gedifferentieerd: deze bestaat hier uit donkerrode trasklinkers (in een verticaal verband gemetseld) met erboven een laag van lichtrode baksteen. Alle gevels zijn zorgvuldig gedetailleerd en strak vormgegeven. Ornamenten zijn spaarzaam toegepast.

De *voorgevel* aan de Waldeck Pyrmontlaan heeft een symmetrische opzet. Er is sprake van een verticale driedeling. Het middendeel van het gevelvlak is iets hoger opgetrokken – dat is waarschijnlijk gedaan om het gebouw minder massief te laten overkomen Het middendeel heeft verder een hogere plint van rode baksteen. Tevens bevinden zich aan de boven- en onderzijde van de vensters doorlopende uitgemetselde lagen. Hierdoor wordt het horizontale karakter van de gevel benadrukt. Op de begane grond maken bloembakken deel uit van het gevelontwerp.
Blikvanger is de centraal geplaatste ingangspartij die zich door de expressieve vormgeving onderscheidt van de rest van de gevel en de invloed van de Amsterdamse School verraadt. De rijk gedetailleerde dubbele toegangsdeur met verticale raamstroken en gesneden profileringen heeft een imposante omlijsting van rode, straalsgewijs gemetselde baksteen, die de begane grond en eerste verdieping beslaat. Dit onderdeel wordt bekroond door sierijzerwerk met de naam Parkwijk. In het geveldeel links van de hoofdentree bevindt zich – vrij onopvallend – de toegang tot de garage.
In de rest van het gevelvlak wordt het metselwerk onderbroken door het ritme van de grote samengestelde vensters die boven elkaar zijn geplaatst. Warners bewerkstelligde een afwisseling in formaat en detaillering: enerzijds ladderramen (behorend tot de aan elkaar grenzende keukens in de middelste vensteras en tot de slaapkamers aan de zijkanten) anderzijds ramen met bovenlichten (ter plaatse van de salons en eetkamers).
De *achtergevel* aan de Saxen Weimarlaan heeft een soortgelijke gevelopbouw als de façade. Alleen de begane grond is anders vormgegeven. In plaats van de ingangspartij, vensters en de toegang tot de garages, is het geveldeel hier vlak vormgegeven (in rode baksteen) waarin slechts enkele kleine keldervensters zijn uitgespaard. Net als in de voorgevel vormen de vensters een belangrijk repeterend motief. Ook hier is een afwisseling aangebracht van ladderramen (keukens en slaapkamers) en ramen met bovenlichten (salons en eetkamers).
De beide *zijgevels* zijn identiek vormgegeven en laten een afwisseling van open en gesloten gevelvlakken zien. De centraal geplaatste erkeruitbouw (ten behoeve van het noodtrappenhuis), die slechts enkele vensters bevat, wordt geflankeerd door grote vensterpartijen gecombineerd met diepliggende balkons. (Eén balkon in de westgevel is dichtgezet.) De toepassing van een erker en terugliggende balkons zorgt voor een zekere levendigheid in het gevelbeeld. De gevelvlakken aan beide uiteinden (links en rechts) bestaan uit blinde muren.
De *binnenplaatsgevels* zijn witgepleisterd. Enkele vensters waren oorspronkelijk voorzien van glas in lood. Slechts een klein aantal daarvan is bewaard gebleven.

Interieur
Achter de ingang ontwierp Warners op de *begane grond* een ruime vestibule die nog in de oorspronkelijke staat verkeert. In het oog springen de wanden waarvan het onderste deel is bekleed met groen geglazuurde tegels, afgewisseld met zwarte tegels. Het bovenste deel van de wanden is gestuct. De wand aan de straatzijde is, boven de entree, voorzien van drie verticale raamstroken. Afgezien van de deurmat, die de meeste plek inneemt, bestaat de vloer uit zwarte tegels. Het plafond is van stuc met enkele decoratieve accenten. In het midden is een koperen hanglamp tegen het plafond geplaatst, afkomstig uit appartement (nr. 4), waarin Christa en Ludwig Brehm van 1956 tot 2023 hebben gewoond. Ze hebben de lamp in 2023 aan de medebewoners geschonken ter ere van het honderdjarig bestaan van Parkwijk. Het is goed mogelijk dat de lamp is uitgevoerd naar ontwerp van Warners.
In het verlengde van de vestibule bevindt zich een monumentale binnentrap van wit geaderd marmer die toegang geeft tot de hal op de eerste verdieping. Links en rechts van de aanzet van de trap zijn fraai ontworpen hangende wandlampen aangebracht in Amsterdamse School-stijl met Oost-Aziatische invloeden (waarschijnlijk naar ontwerp van Warners). Verder zijn ter weerszijden van de trap (rood geschilderde) postvakjes geïntegreerd in de wandafwerking, die net als in de vestibule bestaat uit groene tegels, afgewisseld met zwarte exemplaren. De betegeling ter weerszijden van de trap reikt bijna tot aan het plafond. Verder zijn aan beide zijden de oorspronkelijke handlijsten bewaard gebleven. Bovenaan de trap bevinden zich tochtdeuren uit de bouwtijd.
Vanuit de vestibule is rechts – via twee grote verglaasde deuren en een klein halletje – de conciërgewoning bereikbaar. Het halletje is voorzien van een vloer, bestaande uit diabolovormige tegeltjes, de zogeheten krakelingen. In het verlengde van de glasdeuren is een groot venster geplaatst. Hierdoor heeft de conciërge vanuit zijn keuken een goed zicht op degenen die het gebouw betreden. (De conciërgewoning is niet bezocht).
In de linkerwand van de vestibule zijn grote verglaasde deuren geplaatst, identiek aan die van de conciërgewoning. Deze geven toegang tot een gang die leidt naar de parkeergarage, bergingen en fietsenkelder. De vloer bestaat uit afwisselend zwarte en witte krakelingen, die in een lineair patroon zijn gelegd. De gang loopt iets af zodat het vloerniveau van de garage en bergingen iets lager is dan dat van de vestibule.
In de garage is sinds de bouw aan een wand (in fraaie belettering) de volgende tekst aangebracht: 'verboden in de garage te roken benzinetanks te vullen of te ledigen'. Achter de garage is plek ingeruimd voor het stallen van fietsen. Het fietsenrek dateert uit de bouwtijd (of kort erna). Deuren uit de bouwtijd geven toegang tot de bergingen van de afzonderlijke appartementen.
De hal op de *eerste verdieping* staat in open verbinding met het trappenhuis links. Net als de vestibule verkeert de hal in oorspronkelijke toestand. Grote vensterpartijen zorgen voor natuurlijk licht. De vloer bestaat uit krakelingen (in zwart, wit en beige), die aan de randen in een expressief patroon zijn gelegd en sterk bepalend zijn voor de uitstraling van de ruimte. De wanden zijn voorzien van een hoge en plastisch vormgegeven lambrisering. Deze bestaat uit brede, enigszins concave planken, met elkaar verbonden door smalle terugliggende delen die aan de boven- en onderzijde zijn voorzien van een ornament. De wandbetimmering is in een lichte houtkleur afgewerkt. De zorgvuldig vormgegeven toegangsdeuren van de appartementen bezitten daarentegen een donkere kleurstelling. De deur van de personenlift is vernieuwd. In de lambrisering is een luik van de (gemeenschappelijke) goederenlift uitgespaard. Het bovenste deel van de wanden is vlak gestuct. Het stucplafond wordt geleed door op regelmatige afstand van elkaar geplaatste lijsten met ornamenten die doen denken aan klossen. Het stucplafond is ter plekke van het trappenhuis verhoogd.
Het gemeenschappelijke trappenhuis, dat loopt van de begane grond (benedenverdieping) tot en met de vierde verdieping, is sinds de bouw ongewijzigd. Het laat dezelfde wandbehandeling zien als in de hal: een hoge lambrisering (bestaande uit brede, enigszins concave planken, met elkaar verbonden door smalle terugliggende delen die aan de boven- en onderzijde zijn voorzien van een ornament) met daarboven stucwerk. De trap is uitgevoerd in donkergrijze natuursteen. Voorts zijn handlijsten aangebracht. Smalle en hoge vensters zorgen voor natuurlijk licht.
Op iedere verdieping staat het trappenhuis in verbinding met een hal die de daaraan grenzende woningen ontsluit. Op de *tweede en derde verdieping* heeft de hal, wat vloer, wanden en plafond betreft, een vergelijkbare afwerking als op de eerste verdieping. De hal op de *vierde verdieping* laat eenzelfde

wand- en plafondafwerking zien. De vloer is echter afwijkend. In plaats van krakelingen zijn hier zwarte en witte vierkante tegels in een geometrisch patroon gelegd.

In de appartementen zijn, voor zover bekend, de oorspronkelijke plattegronden geheel of grotendeels bewaard gebleven. De meeste woningen bezitten nog de oorspronkelijke parketvloeren, eenvoudige stucplafonds, deuren, glas-in-loodramen (in de gang, aan de zijde van de lichthof), sober vormgegeven schouwen en suitedoorgangen. Een woning (nr. 17) bevat bovendien een ingebouwde kastenwand, die ongetwijfeld door Warners is ontworpen. Verder zijn hier een zorgvuldig vormgegeven radiatoromtimmering en een bovenlicht met glas in lood behouden gebleven. De salon bevat een schouwpartij uit de bouwtijd, bestaande uit een zwart marmeren schoorsteenmantel en (houten) boezembetimmering die een spiegel omvat. In tegenstelling tot andere appartementen zijn de suitedeuren hier niet (wit)geschilderd.
Appartement nr. 4 dat de begane grond en de eerste verdieping beslaat, heeft een interne trap met gesneden balusters uit de bouwtijd. De keuken op de begane grond van dezelfde woning bevat nog het oorspronkelijke aanrecht (keukenkastjes en aanrechtblad van granito). Ook het bellenbord is hier bewaard gebleven.

Cultuurhistorische context
De Amsterdamse architect F.A. (Philip) Warners (1888-1852) geldt als pionier en pleitbezorger van het appartementengebouw, een tegenwoordig zeer gangbaar woningtype dat door hem werd aangeduid als 'etagehuis'. De door Warners ontworpen etagehuizen bevatten ruime gelijkvloerse woningen en tal van voorzieningen zoals een goederen- en personenlift, centrale verwarming (blokverwarming), elektriciteit, warm stromend water, een inwonende conciërge en een eigen garage. Hiermee werd een vorm van luxueus en comfortabel wonen in de stad gecreëerd, die uiteraard alleen was weggelegd voor de maatschappelijke toplaag.
Warners introduceerde met zijn etagehuizen een voor Nederland nieuw woningtype. In grote steden als Londen, Parijs, Berlijn en Wenen waren dit soort appartementengebouwen al langer bekend. Om zijn etagehuizen te realiseren richtte hij (samen met anderen) de Amsterdamse Maatschappij tot Exploitatie van Etagewoningen (AMEE) op. Omdat horizontaal huizenbezit in Amsterdam niet was toegestaan, was via de AMEE een financieringsconstructie bedacht: bewoners werden geen eigenaar van hun appartement, maar kochten aandelen in de AMEE waarmee zij een appartementsrecht verwierven.
Warners' Huize Loma uit 1913-1917, De Lairessestraat 4, geldt als de eerste etagewoning in Nederland. In de periode tussen 1916 en 1930 bouwde de architect in opdracht van de AMEE meer van deze etagehuizen, voornamelijk aan of nabij de De Lairessestraat in Amsterdam Zuid, zoals 'Huize Zonnehoek' (1913-1916), 'Huize Zuidwijck' (1916-1917), en 'De Steenhoek' (1920-1922), 'Westhove' (1920-1923) en 'Oldenhoeck' (1925-1926).
Afgezien van de etagehuizen heeft Warners tal van villa's en rijenhuizen op zijn naam staan, die wederom vooral in Amsterdam Zuid voorkomen. Ook deze gebouwen waren bestemd voor de welgestelden. Tot zijn meest bekende creaties behoort het blok Hacquartstraat 6-28 (1922-1924).
In de door hem ontworpen etagehuizen besteedde Warners veel aandacht aan de indeling van de plattegronden van de ruim opgezette appartementen. Typisch voor Warners' etagewoningen zijn het relatief sobere exterieur en de rijk vormgegeven interieurs. Veel aandacht is besteed aan de gemeenschappelijke ruimten (vestibule, hallen, hoofdtrappenhuis). Kenmerkend voor zijn gebouwen is de toepassing van houten lambriseringen in de gemeenschappelijke trappenhuizen en hallen en trappen van natuursteen of marmer.
Het is bekend dat Warners, afgezien van de nagelvaste onderdelen, voor verscheidene woningen in de door hem ontworpen etagehuizen tevens het meubilair en andere losse interieuronderdelen ontwierp. Warners was namelijk ook meubelontwerper. Mogelijk was dat ook in Parkwijk het geval, maar daar is voor zover bekend weinig van bewaard gebleven. Uitzonderingen zijn de ingebouwde kast en radiatoromtimmering in woning nr. 17 en de lamp die momenteel in de vestibule hangt. Het is goed mogelijk dat deze lamp, afkomstig uit woning nr. 4, is ontworpen door Warners.
Het meest opvallende onderdeel van het exterieur van Parkwijk is de expressief vormgegeven ingangspartij. Deze is vergelijkbaar met die van het iets eerdere, door Warners ontworpen appartementencomplex Westhove, maar aanmerkelijk monumentaler.

De afwerking van de gemeenschappelijke hallen en trappenhuis is vergelijkbaar met die van Oldenhoeck. Voor beide complexen ontwierp Warners een wandbetimmering van concave planken. Hieruit blijkt de invloed van de Amsterdamse School. Een andere overeenkomst tussen Oldenhoeck en Parkwijk is het toepassen van diabolovormige tegeltjes, de zogeheten krakelingen, voor de vloer, die in een fraai decoratief patroon zijn gelegd.
Door de vormgeving van de gemeenschappelijke ruimten behoort Parkwijk tot Warners' hoofdwerken. Van alle hallen annex trappenhuizen die Warners ontwierp, behoren die in dit complex tot de meest monumentale en rijkst uitgevoerde. De ruimtewerking van de met elkaar in verbinding staande vertrekken (vestibule, hal op de eerste verdieping , trappenhuis en hallen op de overige verdiepingen) is ongeëvenaard in zijn oeuvre. Nog in een ander opzicht is Parkwijk bijzonder in het werk van de architect. Het gebouw is vrijstaand en alle gevels zijn vanaf de openbare weg te zien. Andere complexen voegen zich in aaneengesloten bebouwing.
Parkwijk heeft een aantal beroemdheden als bewoner gekend, onder wie de voetballer Johan Cruyff, de schrijver J. Bernlef en de dirigent en componist Reinbert de Leeuw. De conciërge deelde tijdens het bezoek mee dat wanneer De Leeuw thuis de piano bespeelde met regelmaat medebewoners in het gemeenschappelijk trappenhuis gingen zitten om van de muziek te genieten.

Conclusie / registeromschrijving
Het in door F.A. Warners gerealiseerde appartementengebouw Parkwijk bezit *architectonische en cultuurhistorische waarde* als één van de vroege voorbeelden van een als etagehuis opgezet woningcomplex in Amsterdam. In zijn opzet weerspiegelt het complex de vernieuwende ideeën over huisvesting voor de welgestelden, zoals die zich in Nederland in de jaren 1910-1920 ontwikkelden. Het gebouw is van belang in het oeuvre van de Amsterdamse architect F.A. Warners die een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van dit woningtype in Nederland.

Het complex is van *architectonische waarde* vanwege de verschillende nog aanwezige, door Warners ontworpen interieurs. Vooral de vormgeving van het trappenhuis en de op iedere verdieping terugkerende gemeenschappelijke hallen is van een uitzonderlijke kwaliteit. Deze ruimten laten bovendien een zeer zorgvuldige materiaalbehandeling zien. Van alle gemeenschappelijke hallen annex trappenhuizen die Warners ontwierp, behoren deze ruimten tot de meest monumentale en rijkst uitgevoerde. Daar komt bij dat de ruimtewerking van de met elkaar in verbinding staande verkeersruimten (vestibule, hal op de eerste verdieping , trappenhuis en hallen op de overige verdiepingen) ongeëvenaard is in zijn oeuvre. Daarnaast bevatten verscheidene woningen nog oorspronkelijke afwerkingen.

Door de robuuste hoofdvorm en de zorgvuldige afwerking en detaillering – dit laatste geldt met name van de ingangspartij – is ook het exterieur van *architectonische waarde.* Het vrijstaande bouwvolume is eveneens van *stedenbouwkundige waarde* vanwege de ligging in het Willemspark dat is opgezet als villabuurt in het groen.

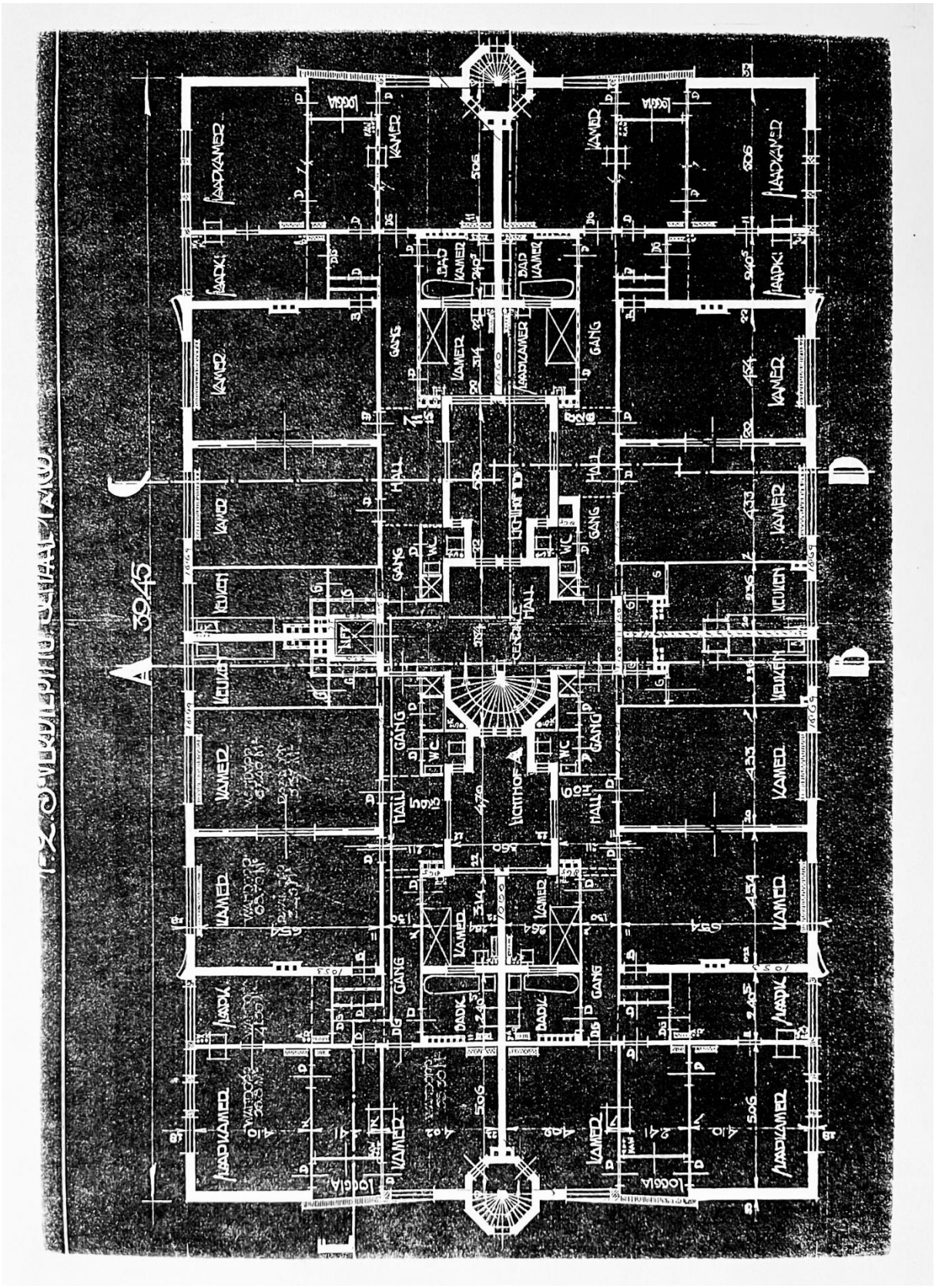
Verder is Parkwijk van belang vanwege de *gaafheid* van het exterieur en van de gemeenschappelijke ruimten in het interieur.

NB Deze beoordeling is gebaseerd op de bezichtiging in 2024 van de gemeenschappelijke ruimten en drie appartementen en op foto's uit 2008 van één appartement. Er kunnen meer interieurafwerkingen bewaard zijn gebleven.

Bronnen en literatuur

Stadsdeel Zuid, archief Bouw- en Woningtoezicht
Stadsarchief Amsterdam, Beeldbank

Barbara Laan en Alexander Westra, *Amsterdamse interieurs. Huizenportretten 1875-1945,* Amsterdam 2009
Barbara Laan, Eloy Koldeweij en Coert Peter Krabbe, *Wonen in een monumentaal huis. 1875-1945, toen en nu,* Amsterdam 2012
Annet Pasveer, 'Bouwmeester F.A. Warners (1888-1952). De pionier van het etagehuis', in: *Jaarboek Amstelodamum* 90 (1998), 143-158
Annet Pasveer, m.m.v. Michiel Kruidenier, *F.A. Warners (1888-1952) Pionier van het etagehuis*, Rotterdam 2004
Annet Pasveer, *F.A. Warners architect*, Amsterdam 2017
Annet Pasveer, 'Etagehuis Parkwijk van architect F.A. Warners' in: *100 jaar Parkwijk 1923-2023*, Amsterdam 2023

Plattegrond tweede, derde en vierde verdieping

Voorgevel van Parkwijk. Foto Monumenten en Archeologie 2024

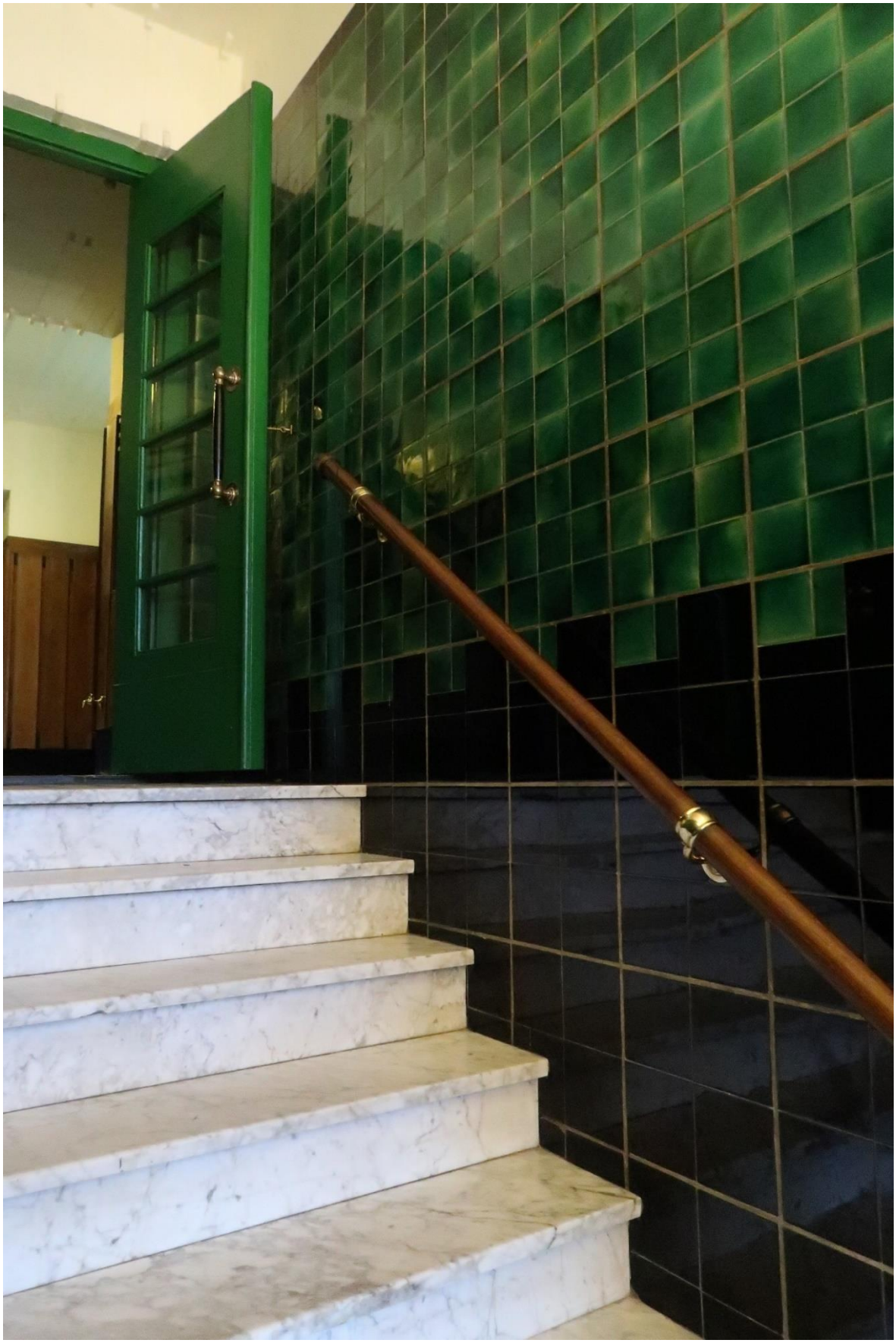
Ingangspartij. Foto Monumenten en Archeologie 2024

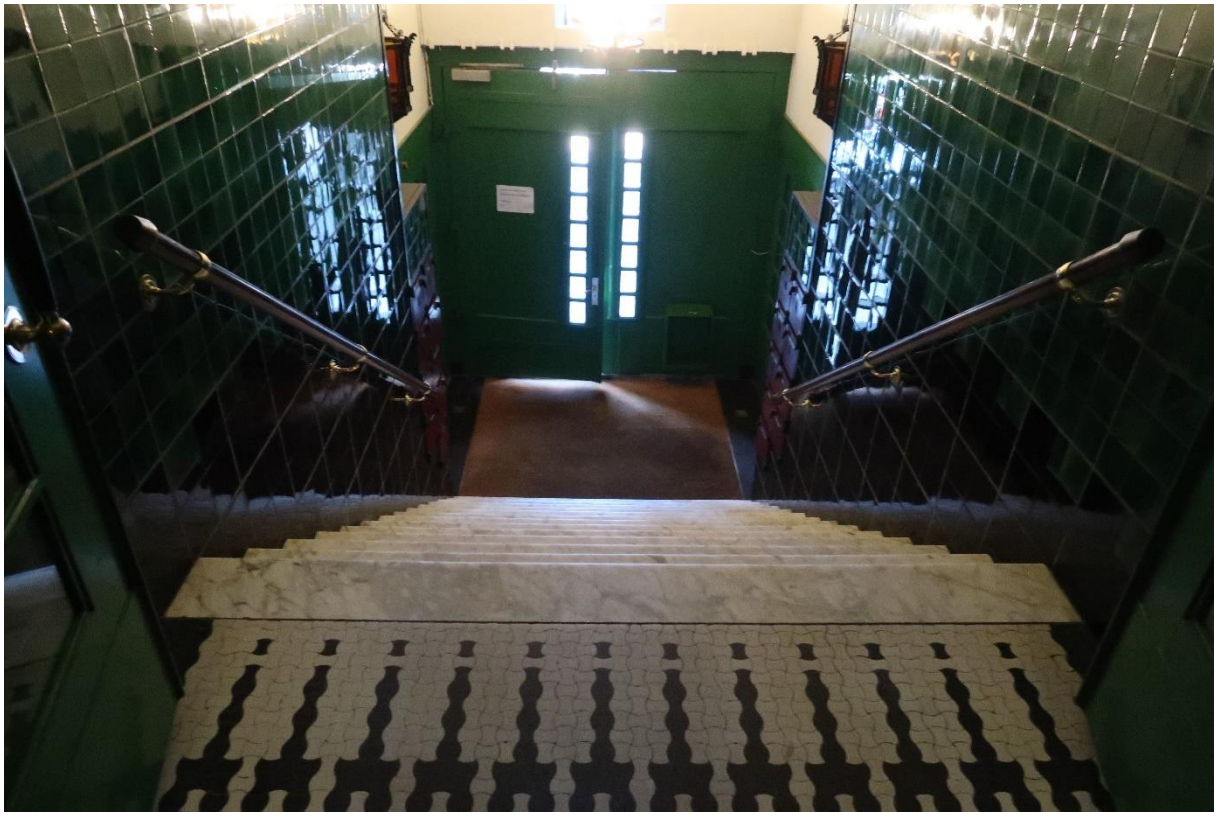
Zijgevel. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Achtergevel. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Marmeren trap tussen de vestibule op de begane grond en de hal op de eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Vestibule, gezien vanaf de eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Vestibule met een van de wandlampen. Foto Monumenten en Archeologie 2024

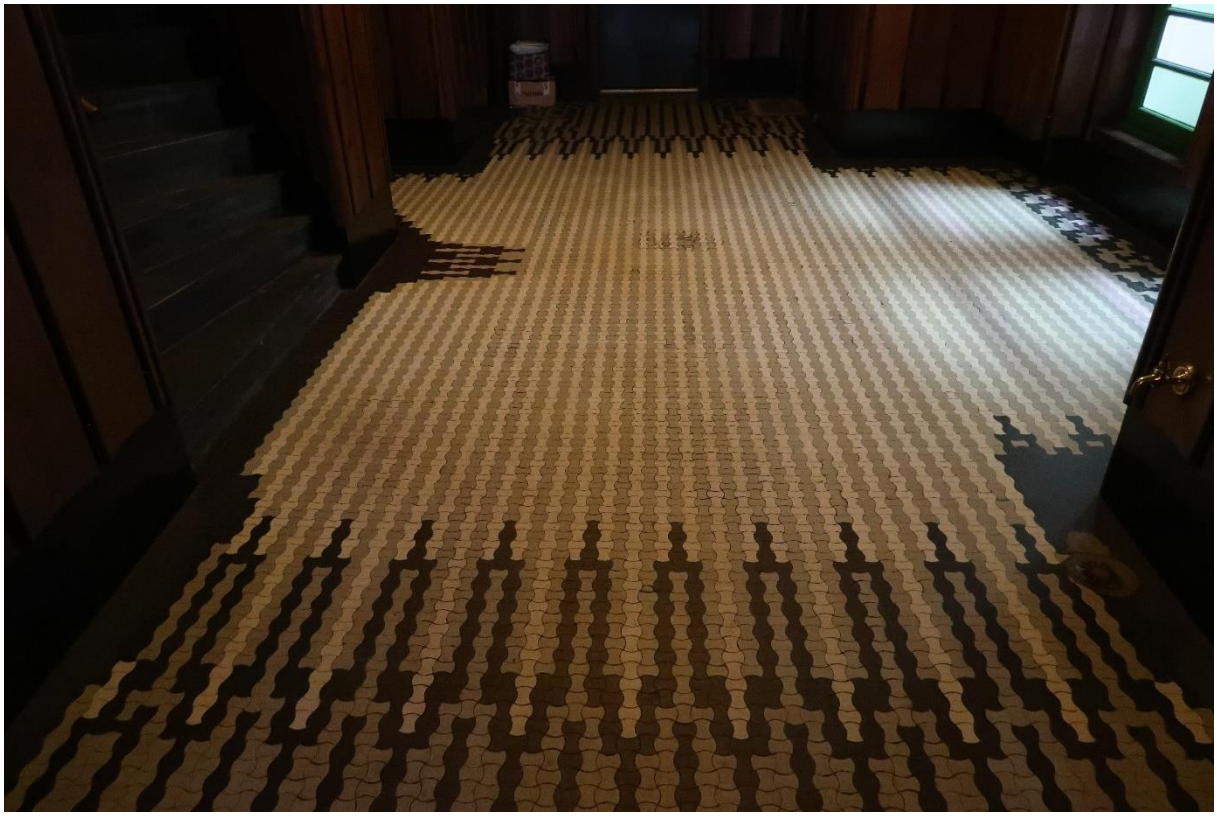
Vestibule met postvakjes. NB: de namen van de bewoners zijn onzichtbaar gemaakt. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Vestibule met plafondlamp afkomstig uit een van de appartementen. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Hal op de eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Tegelvloer van de hal op de eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

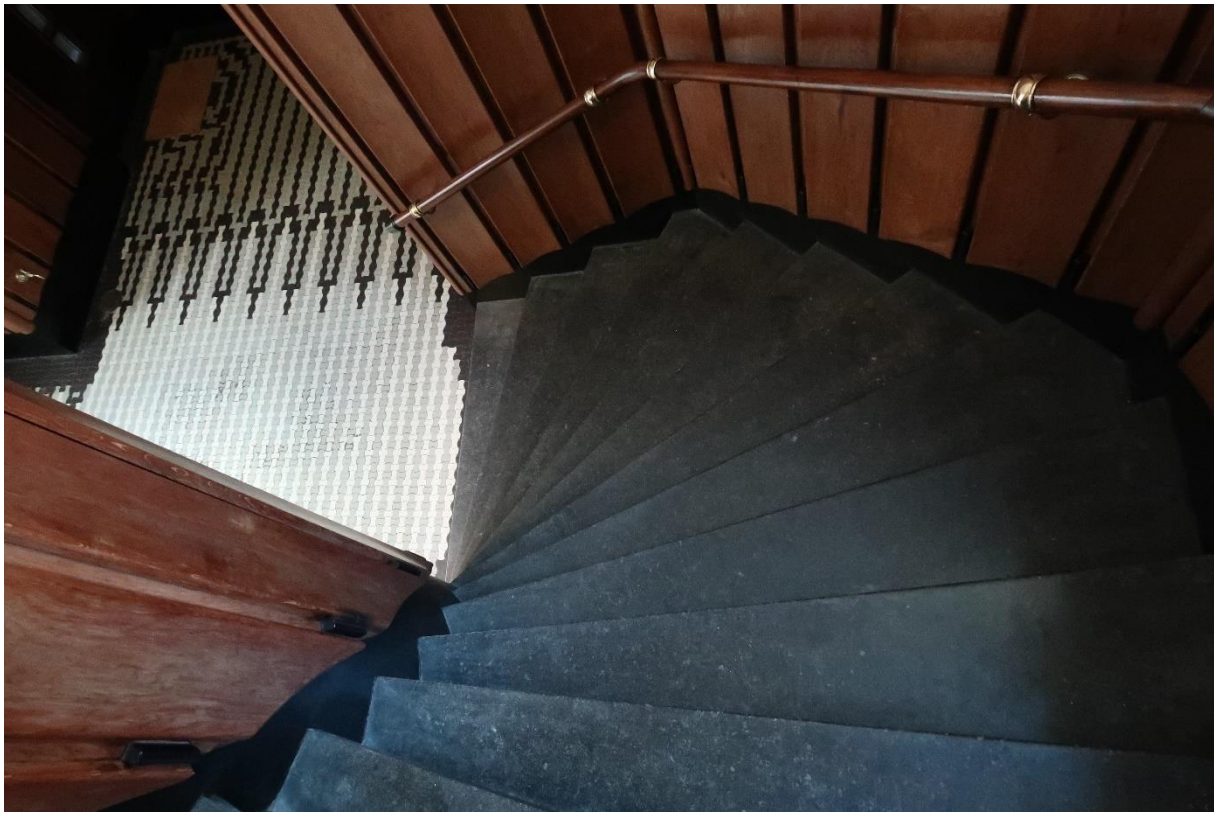
Hal op de eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Hal op de eerste verdieping en het trappenhuis. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Trappenhuis van de begane grond naar de eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Trappenhuis van de derde naar de vierde verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Hal op de vierde verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Hal op de vierde verdieping en het trappenhuis. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Appartement nr. 4, interne trap tussen begane grond en eerste verdieping. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Appartement nr. 4, keuken op de begane grond. Foto Monumenten en Archeologie 2024

Appartement nr. 17 op de vierde verdieping, ingebouwde kast. Foto Monumenten en Archeologie 2008

Appartement nr. 17 op de vierde verdieping, omtimmering van de radiator. Foto Monumenten en Archeologie 2008

Appartement nr. 17 op de vierde verdieping, schouwpartij. Foto Monumenten en Archeologie 2008